

«Горе тому, хто оправдує нечестивого ради мзди і від правдивого правду віднімає»

Підвищення ролі національних парламентів у реформуванні європейської системи захисту прав людини, унормування «популістського» законодавства, актуальність настанов тисячолітньої давнини стали головними темами обговорення на спеціальному засіданні Верховної Ради з нагоди 60-ї річниці з дня підписання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Засідання розпочалося з емоційного моменту – Голова парламенту й Прем'єр-міністр привітали букетами квітів класика української літератури, академіка НАН України, Героя України, народного депутата України чотирьох скликань, члена редколегії журналу «Віче», голову Українського фонду культури, видатного громадського й політичного діяча Бориса Олійника, якому в день слухань, 22 жовтня, виповнилося 75 років. Таких тривалих оплесків уже давно не було чути в сесійній залі.

Президент Віктор Янукович звернувся до учасників слухань у форматі відеозапису. Він зазначив, що ювілей конвенції – це не привід для святкування, а скоріше нагода замислитися над проблемою незахищеності основних прав людини в Україні. «Вважаю, що і Верховна Рада, і Кабінет Міністрів мають якомога швидше завершити процес уніфікації національного законодавства за європейськими правозахисними стандартами», – сказав він.

Країна заможних громадян, які сповна користуватимуться своїми невід'ємними правами – ось кінцева мета програми реформ, проголошеної Президентом України, – наголосив прем'єр Микола АЗАРОВ. Глава уряду зауважив: незважаючи на проблеми перехідного періоду, завдяки спільним зусиллям влади, громадських і правозахисних організацій ми послідовно наближаємося до міжнародних стандартів у сфері забезпечення прав людини як у законодавчому, так і в практичному вимірі.

У конвенції практично немає положень, які є відкриттям для правової думки українців чи народів, що проживали на території нашої держави до її утворення, зазначив у доповіді Голова Верховної Ради Володимир ЛИТВИН. На підтвердження цих слів він навів

низку історичних прикладів. Зокрема, наприкінці IV – початку V століття до нашої ери в Херсонесі для набуття громадянства кожен бажачий мав скласти таку присягу: «Я буду одностайним щодо спасіння і свободи держави й громадян. Не порушу демократичного ладу та не дозволю цього зробити нікому. Не замишлятиму жодної несправедливої справи проти будь-кого з громадян. Я не дозволю цього нікому й на суді подам голос згідно з законом». Що це, як не паростки демократії? – запитав Володимир Литвин.

Інший приклад стосувався передбаченого конвенцією скасування смертної кари: коли єпископи запитали київського князя Володимира, чому він не запровадить цієї вищої міри покарання, адже в країні збільшилася кількість розбійників, князь відповів: «Боюся гріха».

А щодо положення про заборону катувань і права на справедливий суд, то геть по-сучасному лунає фрагмент із статуту великого князя Ярослава Мудрого: «Суддям належить вникати в суть справи, оскільки мають право осудити й без катувань. Судити зі страхом божим. Належить підсудного перевірити, яке його життя, яка життєва мораль засвідчена слідством. Горе тому, хто оправдує нечестивого ради мзди й від правдивого правду віднімає. Бійтеся, хто не судив справедливо». Як бачимо, навіть без мінімального коригування настанови тисячолітньої давності цілком можуть бути адресовані сучасному суддівському корпусу, та й не лише йому, – зауважив політик.

Також у доповіді Голова парламенту приділив увагу реформуванню Європейського суду з прав людини. Ключовою проблемою інституції є потік звернень, що постійно збільшується, до установи (наприкінці першої половини цього

року чекали свого вирішення більш як 130 тисяч справ). Однак навіть за щонайбільшого навантаження суд спроможний вирішувати близько 50 тисяч справ на рік. Володимир Литвин також зазначив, що 39 відсотків рішень Європейського суду щодо України стосуються порушення права на справедливість суду, 28 відсотків – порушення права власності, 12 відсотків пов'язані з тривалими судовими розглядами. І це тоді, як сотні посланців українських судів, у тому числі Конституційного, Верховного та інших, не раз стажувалися в Європейському суді, сказав він.

Реформування європейської системи захисту прав людини потребує якісного підвищення ролі національних парламентів, – зазначив Голова Верховної Ради. На його думку, всі назрілі питання можна було б обговорити в другій половині 2011 року на спеціальній конференції високого рівня за участю країн-членів Ради Європи, яка відбудеться в нашій державі.

Міністр юстиції Олександр ЛАВРИНОВИЧ звернув увагу на потребу в нормуванні «популістського»

законодавства, що гарантує громадянам України пільги та виплати, які ніколи в повному обсязі не фінансуються й навіть теоретично не можуть бути забезпечені коштами державного бюджету. Також необхідно врегулювати ситуацію з мораторієм на реалізацію майна – заборонаю органам державної виконавчої служби виконувати рішення суду. Надання такої «охоронної грамоти» можливе лише тому, що, наприклад, у майні підприємства державі належить частка не більш як 25 відсотків або воно внесене до так званого спеціального реєстру. Через це за компанії, що дозволяють собі не виконувати підписаних договорів, має розраховуватися державна казна.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Омбудсмана стало сприяння виконанню зобов'язань України перед Радою Європи, зокрема, приведення національного законодавства у сфері прав і свобод людини у відповідність до стандартів Ради Європи.

Уповноважений з прав людини Ніна КАРПАЧОВА представила спеціальну доповідь «Стан дотримання Україною європейських стандартів із прав і свобод людини». Документ містить комплексний аналіз виконання Україною зобов'язань, узятих під час вступу до Ради Європи, тих, що впливають із Конвенції про захист прав людини та інших європейських конвенцій, ратифікованих Україною. У ньому висвітлено також діяльність Уповноваженого зі сприяння імплементації

в законодавство України та правозастосовну практику європейських стандартів, відтворено рішення та практику Європейського суду щодо України.

Так, другий розділ Основного Закону відповідає стандартам Ради Європи у сфері прав людини. Це зазначено і в резолюції ПАРЕ «Функціонування демократичних інституцій в Україні» від 5 жовтня 2010 року.

Проте залишаються нерозв'язаними, на думку Ніни Карпачової, питання бідності, трудової міграції, торгівлі людьми, грубого порушення прав людини внаслідок застосування тортур і нелюдського ставлення, насильницьких дій про-

ти журналістів із метою перешкодження їхній професійній діяльності тощо. Омбудсман наполягає на здійсненні невідкладних заходів для забезпечення права громадян на справедливий суд і неухильне виконання рішень національних судів та Європейського суду з прав людини.

Ніна Карпачова привернула увагу до факту загибелі 20-річного студента Ігоря Індила в Шевченківському районному відділенні міліції міста Києва. «З перших днів я заявила, що фактично це є вбивство. Проведення Омбудсмана підтвердило, що смерть стала наслідком застосування до нього насильства й заподіяння тяжких тілесних ушкоджень. На жаль, у цьому райвідділенні міліції подібні дії стали системою», – сказала вона.

За словами Уповноваженого з прав людини, їй довелося витримати «чимало критичних випадків з боку керівництва міліції» після того, як Конституційний Суд у липні цього року за її поданням визнав неконституційним абзац 8 пункту 5 статті 11 Закону «Про міліцію», згідно з яким міліції надається право затримувати й тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, котрі підозрюються в занятті бродяжництвом на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду. «Таким чином зупинено ситуацію, коли працівники міліції з метою розкриття кримінальних злочинів та вибивання явки з повинною могли зловживати повноваженнями, за-

стосовуючи цей термін затримання до будь-якої людини», – зауважила Ніна Карпачова.

Також вона нагадала про встановлення Верховною Радою кримінальної відповідальності (стаття 382 ККУ) за умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини, що каратиметься позбавленням волі на строк від трьох до восьми років. Ця норма міститься в прикінцевих положеннях Закону «Про судоустрій і статус суддів», ухваленого 7 липня 2010 року.

Обговорюючи поточну роботу, Ніна Карпачова зазначила, що нині в її провадженні перебуває справа щодо розбійного нападу на головного редактора житомирської районної газети «Сільське життя» Валерія Івановського та щодо зникнення головного редактора харківської газети «Новий стиль» Василя Климентієва. «Вважаю, що ці випадки, як і справа безвісно зниклого 10 років тому журналіста Георгія Гонгадзе, мають бути ретельно розслідувані, а також мають спонукати Україну приєднатися до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких дій», – наголосила Ніна Карпачова.

– Щоб зрозуміти глибину завдань для Президента, уряду, парламенту, поставимо собі кілька простих запитань: чи кожна людина в нас знає свої права? Чи спро-

можна їх захистити? Чи забезпечує держава повною мірою реалізацію прав і свобод, передбачених Конституцією й законодавством України? Відповідь буде невтішною, – сказав голова Комітету з питань прав людини, національних меншин, міжнаціональних відносин Олег ЗАРУБІНСЬКИЙ.

Народний депутат також розповів про законодавчу роботу комітету, який нині опрацьовує проекти закону про порядок організації та проведення мирних зборів, про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою, про вдосконалення порядку розгляду звернень громадян, про запобігання дискримінації осіб літнього й похилого віку та інші.

Підготували Світлана ФІЛОНЕНКО та Олексій СИЩУК.

Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.